

DAVLAT – XUSUSIY SHERIKCHILIGI FAOLIYATIDA XORIJ TAJIRIBASI VA UNI O`ZBEKISTON SHAROITIDA QO`LLANILISHI

Mengnarov Adham Ergashovich

Termiz davlat universiteti o`qituvchisi

adham.mengnarov@mail.ru

Tel:+998997388658

<https://doi.org/10.5281/zenodo.8046361>

ARTICLE INFO

Qabul qilindi: 10-June 2023 yil

Ma'qullandi: 13-June 2023 yil

Nashr qilindi: 16-June 2023 yil

KEY WORDS

Davlat-xususiy sherikchilik, xorij tajribasi, moliyaviy tejamkorlik, xususiy tadbirkorlik, modernizatsiya, kichik biznes, xususiy mulk, davlat mulki.

ABSTRACT

Ushbu maqolada jahonda etakchilik qilayotgan xorijiy mamlakatlar Davlat-xususiy sherikchiligi (DXSh) borasidagi tajribasi o`rganildi va DXShning asosiy shakllaridan bazilari bayon etildi. O`zbekiston sharoitida xorijiy mamlakatlar tajribalarini qo`llash imkoniyatlari bo`yicha qator ilmiy asoslangan xulosa va takliflar berildi.

Bozor iqtisodiyoti sharoitida davlat infratuzilmasini uzoq muddatli moliyalashtirish maqsadida xususiy kompaniyalarni keng ko`lamda jalb qilishda davlat-xususiy sheriklik (DXSh) ob'ektlari mexanizmlaridan foydalaniladi. Jahonda hozirgi kunda DXSh faoliyati keng tarqalgan bo`lib, har bir mamlakat uni qo`llanish uslubi va sohalari turli xildir. Davlat va biznes o`rtasidagi hamkorlik turli ko`rinishdagi tuzilmalar doirasida, har xil vazifalar va vakolatlarga ega bo`lishi mumkin. Davlat ahamiyatidagi va mamlakat barqaror rivijlanishiga xissa qo`shadigan munosabatlarni amalga oshirishda rivojlangan davlatlar tajribasidan foydalanish maqsadga muvofiqdir. Xususan, rivojlangan Buyuk Britaniya, AQSh, Kanada, Xitoy, Fransiya, Yaponiya, Australia, Germaniya, Rossiya hamda boshqa rivojlangan va rivojlanayotgan mamlakatlarining DXSh munosabatlari borasidagi samarali tajribalarni o`rganib mamlakatimizga joriy etish ahamiyatli hisoblanadi.

O`zbekiston iqtisodiyotining rivojlanishida to`sqinlik qilishi mumkin bo`lgan omillar transport, energetika, ijtimoiy infratuzilma va telekommunikatsiya sohalari infratuzilmasi yetarlicha rivojlanmaganligidandir. Ko`pincha xavf va xarajatlarni etarli darajada aniqlash va baholash yo`q, bu esa loyihaning texnik-iqtisodiy asoslanishining yomonligiga va yirik loyihalarni qabul qilishdan voz kechishga olib keladi. Ushbu muammolarni hal qilishda Jahon amaliyotining eng samarali usullardan biri DXSh munosabatlari asosida investitsion loyihalarni amalga oshirish juda muhim hisoblanadi.

O`zbekiston yaqin 5 yillikda davlat infratuzilmasini, xususan, energetika va transport sohasini rivojlantirish uchun DXShdan foydalanish imkoniyatlarini o`rganishga kirishdi.

O'zbekiston hukumati tomonidan davlat-xususiy sheriklik to'g'risidagi qonun va Xususiy sheriklarni tanlash qoidalari, davlat-xususiy sheriklik to'g'risidagi qonunni qo'llab-quvvatlash bo'yicha qator huquqiy-me'yoriy chora-tadbirlar qabul qilindi. Jumladan Qonunchilik palatasi tomonidan 2019-yil 26-aprelda qabul qilingan Senat tomonidan 2019-yil 3-mayda ma'qullangan "Davlat-xususiy sheriklik to'g'risida"gi qonunning tadbiriq etilishi. Hamda O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "2022—2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi" to'g'risidagi farmonida Suv xo'jaligi obyektlarini davlat-xususiy sheriklik tamoyillari asosida boshqarishni, Toshkent shahrida oqova suvini tozalash tizimini shahar hududidan tashqariga chiqarib, davlat-xususiy sheriklik asosida yangi inshootlarni barpo etish takidlab o'tilgan.[2]

Yana shuni ham alohida takidlab o'tish kerakki Davlat-xususiy sheriklik asosida energetika, transport, sog'liqni saqlash, ta'lim, ekologiya, kommunal xizmatlar, suv xo'jaligi va boshqa sohalarga 14 mlrd AQSh dollari investitsiyalarni jalb etish ko'zda tutilgan. [2]

ADABIYOTLAR TAHLILI

Hozirgi kunda dunyoda davlat-xususiy sherikchilik g'oyasi ancha keng tarqalganligi hech kimga sir emas. Britaniya moliyaviy xizmatlari eksportini qo'llab-quvvatlash bilan shug'ullanadigan London xalqaro moliya xizmatining hisobotiga ko'ra, dunyoning 60 dan ortiq mamlakatlari davlat-xususiy sherikchilik loyihalarini ishlab chiqishgan. Xorijiy mamlakatlarda davlat-xususiy sherikchilikni qo'llash sohalari juda xilma-xildir. Hamkorlar o'rtasidagi sheriklik (hokimiyat organlari va biznes) turli tuzilmalar doirasida har xil ko'lamdagi vazifalar va kompetensiyalar bilan amalga oshirilishi mumkin.

S. V. Shishkina, M. Ya. Mirkina va boshqalar. Rossiya olimlari asarlarida "DXSh" atamasi quyidagicha izohlanadi: "Davlat-xususiy sheriklik davlat va xususiy sektor o'rtasidagi o'zaro munosabatlarning huquqiy jihatdan mustahkamlangan shaklidir. Davlat va xususiy mulk, muassasalar va korxonalar tomonidan iqtisodiy faoliyatning keng doirasi bo'yicha ijtimoiy ahamiyatga ega loyihalarni amalga oshirish maqsadida amalga oshiriladigan va ko'rsatiladigan xizmatlar" [5].

V. G. Varnavskiy ichki iqtisodiy nazariya va amaliyotda DXSh talqinlarining ko'pligini quyidagi holatlar bilan izohlaydi:

- 1) mavzuning xiralashishi, chegaralarning noaniqligi va zamonaviy iqtisodiyotning DXSh kabi murakkab hodisasini belgilaydigan me'yoriy-huquqiy bazaning cheklanganligi;
- 2) DXSh hozirda nisbatan yangi hodisa sifatida harakat qilmoqda.

Shundan kelib chiqqan holda, V. G. Varnavskiy davlat-xususiy sheriklik ta'rifini beradi: DXSh – bu davlat va kommunal mulk ob'ektlariga, shuningdek davlat va munitsipal organlar, muassasalar va korxonalar tomonidan bajariladigan va ko'rsatiladigan xizmatlarga nisbatan davlat va xususiy sektor o'rtasidagi o'zaro ta'sir shaklini birgalikda moliyalashtirish va xatarlarni taqsimlashni o'z ichiga olgan ma'lum muddatga qonuniy ravishda mustahkamlangan"[6].

DXSh bu – Davlat va muayyan sektor tomonidan davlat infratuzilma loyihalarini amalga oshirishda yoki modernizatsiya qilish uchun ikki tomonlama tuzilgan aniq muddatli shartnomadir.[7]

TAHLIL VA NATIJALAR

Iqtisodiy o'sish va aholining o'sishi davlatdan yo'l tarmog'ini tegishli ravishda rivojlantirishni, energiya quvvatini oshirishni, yangi suv ta'minoti va chiqindilarni qayta ishlash ob'ektlarini

qurishni, bu sohalarda turli xil imtiyozli kreditlar joriy qilishni va boshqalarni talab qildi. Shu o'rinda DXSh tizimi eng yaxshi rivojlangan davlatlarning faoliyatini ko'rib o'tamiz. Davlat-xususiy sheriklik (DXSh) munosabatlari dunyoning ko'plab mamlakatlari, jumladan Buyuk Britaniya, AQSh, Kanada, Xitoy, Fransiya, Yaponiya, Australia, Germaniya va Rossiya tomonidan keng qabul qilingan. Ushbu mamlakatlar modelni o'zlarining individual iqtisodiyoti va ehtiyojlariga moslashtirdilar, ammo DXSh ortidagi umumiy tushuncha bir xil bo'lib qolmoqda.

DXSh tizimining samaradorligi tahlili

Buyuk Britaniyada 1980-yillarda qabul qilingan xususiy moliya modeli 2018-yilda bekor qilinmaguncha, o'z faoliyati davomida 56 milliard funt sterlingga yaqin xususiy investitsiyalar bilan 700 dan ortiq DXSh loyihalarini jalb qildi. Mamlakat G'aznachiligi 2028 yilgacha infratuzilma rejasini tasdiqladi, unda 600 milliard funt sterling miqdoridagi investitsiyalar ko'zda tutilgan, shundan 50 foizi DXSH orqali jalb qilinishi kerak. 2017-2021 yillarda Jahon banki ma'lumotlariga ko'ra, Buyuk Britaniya 2000 dan ortiq loyihalarga ega bo'lgan infratuzilmada loyihalar soni va jalb qilingan mablag'lar hajmi bo'yicha Yevropa bozorida yetakchilardan biri hisoblanadi. Bu davrda umumiy qiymati qariyb 7,5 milliard yevroga teng 30 dan ortiq loyiha amalga oshirildi.

Qo'shma Shtatlarda Federal hukumat DXShlarni rivojlantirishda faol rol o'ynadi. Masalan, AQSh transport departamenti shtat hukumatlariga ham, mahalliy hokimiyatlarga ham transport DXShlarini rivojlantirish uchun moliyaviy yordam ko'rsatadi. Shuningdek, u transport loyihalarini amalga oshirishga yordam beradigan qo'shma korxonalar yaratish uchun xususiy kompaniyalar bilan ishlaydi.

Barcha darajadagi DXShlarni samarali rivojlantirish uchun yaratilgan Milliy Kengash ma'lumotlariga ko'ra, AQShning DXSh mexanizmi orqali amalga oshirilayotgan infratuzilma loyihalari 200 yildan oshgan. Hozirda 1000 ga yaqin loyiha ishlaroqda.

Kanadada DXSh turli sxemalar bilan ifodalanadi, ularga ko'ra joriy davrda umumiy qiymati qariyb 110 milliard AQSh dollariga teng 250 dan ortiq yirik infratuzilma loyihalari boshlangan va bu loyihalardan davlat g'aznasiga byudjet daromadlari har bir investitsiya qilingan dollar uchun Loyiha 3,6 AQSh dollarini tashkil etadi. Hozirda Kanadaga investitsiya qilish bo'yicha yirik infratuzilma rejasi amalga oshirilmoqda, kelgusi 12 yil ichida ijtimoiy infratuzilmaga jami 187 milliard dollar sarmoya kiritiladi.

Xitoyda 2014 yildan 2022 yil aprel oyigacha ma'lumotlar bazasiga jami 10304 ta loyiha kiritilgan bo'lib, ularda 16,4 trillion yuan sarmoya kiritildi, jami 7835 ta loyiha imzolandi, 12,9 trln. 8,3 trillion yuan sarmoyasi bilan qurilishni boshladi va ish stavkasi (qurilish loyihalariga investitsiyalarning kutubxonaga kiritilgan loyihalarning umumiy investitsiyalariga nisbati 50,6% ni tashkil qiladi.

Frantsiyada faqat "Sheriklik shartnomasi"(Marché de partenariat) sxemasi bo'yicha loyihalarga kiritilgan sarmoyalar miqdori 40 milliard evrodan oshadi va turli xil shakllar soni imtiyozlar va shunga o'xshash tuzilmalar ("délégations de service public") 15000 dan oshadi. Evropa DXSh rivojlanish markazining hisob-kitoblariga ko'ra, DXSh loyihalarining Frantsiyadagi infratuzilma investitsiyalarining umumiy hajmidagi ulushi 12% ga etadi. Jahon banki ma'lumotlariga ko'ra, 2017 yildan 2021 yilgacha Frantsiyada 80 ga yaqin PPP loyihalari amalga oshirilgan umumiy qiymati 13 milliard evrodan ortiq. Shunday qilib, Frantsiya ushbu ko'rsatkich bo'yicha so'zsiz etakchi hisoblanadi.[9]

2022-yilda Yaponiya hukumati infratuzilma va boshqa loyihalarda davlat-xususiy sheriklikni (DXH) osonlashtirish bo'yicha sa'y-harakatlarni kuchaytirishi mumkin. Shunday qilib, xorijiy biznes uchun turli sohalarda yapon hamkorlari bilan hamkorlik qilish imkoniyatlari kengayishi mumkin. Qayta tiklanadigan energiya, sog'liqni saqlash, transport va raqamli infratuzilma kabi sohalar eng ko'p foyda keltirishi mumkin. Masalan, energetika, sog'liqni saqlash va raqamli infratuzilma tashabbuslari uchun ekspertiza, loyiha yoki moliyaviy boshqaruv xizmatlari hamda texnologik yechimlarni taqdim etish uchun xorijiy firmalarga talab bo'lishi mumkin. Bundan tashqari, Yaponiyada DXSh loyihalarini qo'llab-quvvatlash uchun innovatsion risklarni boshqarish texnikasi va moliyaviy injiniringni taklif eta oladigan xorijiy firmalarga ehtiyoj ortishi mumkin.[10]

Avstraliya hukumati 2021 yilgi raqamli iqtisodiyot strategiyasi orqali mamlakatning raqamli kelajagiga qo'shimcha 1,2 milliard AUD sarmoya kiritmoqda. Strategiya hukumatning infratuzilma, malakalar, kiberxavfsizlik, qoidalar va raqamli savdoga investitsiyalariga asoslanib, 2030 yilgacha zamonaviy va yetakchi raqamli iqtisodiyot sifatida Avstraliya kelajagini rivojlantirish bo'yicha olib borayotgan siyosat va harakatlarini belgilaydi.

Germaniya Evropada 2017 yildan 2021 yilgacha bo'lgan davrda PPP loyihalari bozorida faqat Frantsiya va Buyuk Britaniyadan keyin 3-o'rinni egallaydi. Bu davrda 25 ta loyiha amalga oshirilib, ularga 6 milliard yevroga yaqin mablag' jalb etildi.

2021 yilga kelib Rossiyada DXSh loyihalari bozori 3648 ta tugallangan loyihani tashkil etadi. 2006 yildan buyon qiymati 1 milliard rubldan ortiq (2022 yil mart oyidagi kurs bo'yicha taxminan 13 million dollar) 200 ga yaqin loyiha muvaffaqiyatli imzolandi va ishga tushirildi. Investitsiyalar nuqtai nazaridan ular DXSh loyihalari bozorining qariyb 95 foizini egallaydi.[11]

DXSh loyihalarini boshqarish tizimining muvaffaqiyati mezonlari va ularning xususiyatlari Shu munosabat bilan shakllangan va samarali faoliyat yuritayotgan davlat-xususiy sheriklik tizimida xususiy va davlat sektorlarining o'zaro hamkorligini amalga oshirishning samarali mexanizmlarini izlash zarur.

Davlat-xususiy sheriklikning (DXSh) xorijiy tajribasi hamkorlikning ushbu modeli bilan bog'liq afzalliklar, imkoniyatlar, xavf va qiyinchiliklarni ko'rsatdi. Xususan, DXShlar davlatga xususiy sektor resurslaridan, ekspertizadan va davlat loyihalarini amalga oshirishda innovatsiyalardan foydalanish imkonini beradi, shu bilan birga moliyaviy risklarni yumshatadi va davlat xizmatlari samaradorligini oshiradi. Qolaversa, davlat-xususiy sheriklik loyihalari moliyaviy tejamkorlikning hozirgi tendentsiyasi tufayli ommalashib bormoqda, chunki ular hukumatlarga xavfni xususiy sektorga o'tkazish, byudjet xarajatlarini kamaytirish va maqsadli narxlarni belgilash orqali xizmatlardan foydalanuvchilarga xarajatlarni o'tkazish imkonini beradi.

Xorijiy mamlakatlarda DXShning asosiy shakllari tasnifi

"Design Build - DB" (Dizayn/qurilish)	loyiha ishlari va qurilish uchun belgilangan miqdordagi haq to'lanadigan ikki tomonlama shartnoma
--	---

" Design Build Operate-DBO "(Dizayn / qurilish /menejment)	xususiy sektorning nafaqat loyihalash va qurish, balki yaratilgan ob'ektni ishlatish uchun javobgarligini nazarda tutuvchi ikki tomonlama shartnoma, davlat organlari faqat ishlarni moliyalashtirish uchun javobgardir
" Design Build Finance Operate – DBFO " (Dizayn / qurilish / moliyalashtirish / boshqarish)	dizayn, qurilish, foydalanish va moliyalashtirish bo'yicha barcha ishlar to'liq xususiy sektorga (konsessioner) o'tkazilishini va davlat mulkdor bo'lib qolishini anglatadi. Ba'zi hollarda ushbu turdagi DXSh modellarga aylantiriladi:
" DesignBuildFinance-DBF "(Dizayn / qurilish / moliyalashtirish)	davlat operator funksiyalarini o'z zimmasiga oladi
" Build-Transfer-Operate-BTO "(Qurilish / uzatish / boshqarish)	shartnomaning ushbu turi xususiy sherik ob'ektni davlat organi bilan kelishilgan reja asosida qurishini, ob'ektni kelishilgan vaqt ichida boshqarishini va keyin ob'ektni boshqaruvga shartnoma tuzilgan davlat organiga topshirishini nazarda tutadi
" Build-Operate-Transfer – BOT "(Qurilish / boshqarish/ uzatish)	bu erda qurilish tugagandan so'ng va shartnomada ko'rsatilgan xizmat muddati tugagandan so'ng, ob'ekt loyihani moliyalashtirayotgan tomonga egalik qiladi va boshqaradi
" Build-Own-Operate-vo "(Qurilish / egalik / boshqaruv)	ushbu model va yuqoridagilar o'rtasidagi asosiy farq shundaki, xususiy sherik ob'ektni qurgandan keyin uning egasiga aylanadi
"Ekspluatatsiya va texnik xizmat ko'rsatish" (Operationsand texnik xizmat ko'rsatish Konsessiyasi – o&M Konsessiyasi)	davlat hokimiyati organlari ekspluatatsiya va texnik xizmat ko'rsatish bo'yicha konsessiya shartnomalaridan foydalanadilar va bu ish uchun javobgarlik xususiy sektorga yuklatiladi
"Uzoq muddatli lizing / lizing"(uzoq muddatli lizing – LTL)	xususiy sektor (konsessioner) bilan davlat hisobidan qurilgan mavjud pullik ob'ektlarni ijaraga berish (ijaraga berish)shartnomasini tuzishni o'z ichiga oladi.
"Lizing / ishlab chiqish / boshqarish"(lease Development Operate-LDO	mulkdor davlat xususiy sektorga (konsessionerga) mavjud ob'ektni boshqarish va yanada rivojlantirish (kengaytirish, takomillashtirish) uchun ijara huquqini beradigan model

Davlat-xususiy sheriklik Buyuk Britaniya davlat xizmatlarining ajralmas qismi bo'lib qolmoqda Buyuk Britaniyada foydalanish bir qator yirik infratuzilma va davlat xizmatlari loyihalarini o'z vaqtida va samarali amalga oshirish imkonini berdi.

Davlat-xususiy sheriklik AQSh davlat tuzilmalari uchun mashhur variantga aylanib bormoqda. Ular resurslarga kirishni ta'minlashi, qo'shimcha ish o'rinlari yaratishi va hukumatga qo'shimcha daromad keltirishi mumkin. Bundan tashqari, ular loyihalarning o'z vaqtida va byudjet doirasida bajarilishini ta'minlashga yordam beradi, shu bilan birga loyihani ishlab chiqishda jamoatchilikni jalb qiladi. Shunday qilib, AQShda DXShlarning yanada rivojlanishi kuzatilmoqda.

DXSh modeli Rossiyada infratuzilmani modernizatsiya qilish uchun investitsiya zarurati tufayli tobora ommalashib bormoqda. Hukumat, shuningdek, davlat-xususiy sheriklik loyihalariga sarmoya kiritayotgan korxonalariga soliq imtiyozlarini taqdim etuvchi maxsus iqtisodiy zonalarini ham yaratdi. Rossiyadagi infratuzilmalari aeroportlar, transport, elektr energiyasi, AKT, integratsiyalangan MSW, tabiiy gaz, portlar, temir yo'llar, yo'llar, tozalash, utilizatsiya, suv va kanalizatsiya kabi.

O'zbekiston hali ham davlat va xususiy investorlar o'rtasidagi hamkorlikning turli modellarini tushunish va qo'llashning uzoq yo'lining boshida.

Shu bilan birga, so'nggi 15-20 yil ichida to'plangan xalqaro va mahalliy tajriba DXSh resurs bazasini kengaytirish va foydalanilmagan zaxiralarni iqtisodiy rivojlanish va davlat va shahar (jamoat) mulklarini boshqarish samaradorligini oshirish uchun safarbar qilishning asosiy mexanizmlaridan biri ekanligidan dalolat beradi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Xulosa qilib aytish mumkinki, DXShdan foydalanish dunyoning ko'plab mamlakatlarida infratuzilmani rivojlantirish va davlat xizmatlarini ko'rsatishda muvaffaqiyatli yondashuv bo'lib kelmoqda. O'zbekiston DXShlar uchun huquqiy bazani yaratishda sezilarli yutuqlarga erishdi va o'z oldiga DXSh sektoridagi ishtirokni oshirish bo'yicha katta maqsadlar qo'ydi. To'g'ri siyosat, me'yoriy hujjatlar va imtiyozlar bilan O'zbekistondagi DXShlar xususiy sektor mablag'lari, tajriba va texnologiyalarni jalb qilish hamda infratuzilmadagi bo'shliqni tugatishga yordam berish imkoniyatiga ega. Biroq, O'zbekistonda davlat-xususiy xususiy hamkorlikning to'liq afzalliklarini ro'yobga chiqarish uchun hukumat yaxshi investitsiya muhitini ta'minlash, xususiy sektor ishtirokini rag'batlantirish, aniq va shaffof me'yoriy-huquqiy bazani yaratishda davom etishi kerak bo'ladi. Bu ishlar muvaffaqiyatli amalga oshirilishi, davlat-xususiy sheriklik loyihalari O'zbekiston uchun o'zining ulkan rivojlanish dasturini amalga oshirish, ijtimoiy-iqtisodiy natijalarni yaxshilash va uzoq muddatli barqaror o'sishni ta'minlashda asosiy vosita bo'lishi mumkin deb o'ylayman.

O'rganilgan ma'lumotlar asosida yetakchi xorijiy davlatlarda DXShning muvaffaqiyatli ishlashi uchun belgilangan mezonlar asosida O'zbekiston Respublikasi DXSh tizimini quyidagi yo'nalishlarda takomillashtirish mumkin:

1. Boshqaruv va iqtisodiy mutaxassisliklar va ixtisoslashtirilgan kompetentsiyalar bo'yicha zarur malakaga ega bo'lgan DXSh loyihalarini amalga oshirish va boshqarish sohasida vakolatlarga ega bo'lgan mutaxassislarni tayyorlash.
2. Loyihalarni moliyalashtirishda xususiy sektor ishtirokini oshirish. O'zbekistondagi DXSh tizimi hozirda ko'p jihatdan davlat mablag'lariga tayanadi, xususiy moliyalashtirish manbalaridan kamdan-kam foydalaniladi. DXSh loyihalarini yanada muvaffaqiyatli qilish uchun xususiy moliyalashtirishni rag'batlantirish kerak.
3. Loyihalar bo'yicha mavjud eng yaxshi va maqbul yechimlar asosida DXSh loyihalarini amalga oshirish natijalarini monitoring qilish tizimini yaratish.

4. DXSh loyihalarini sifatli tanlash, ularni aniq farqlash uchun samarali mexanizm yaratish.

5. Normativ-huquqiy bazani mustahkamlash. O'zbekistonda davlat-xususiy sheriklik munosabatlari bo'yicha amaldagi huquqiy va me'yoriy baza nisbatan zaif va uni yangilash va mustahkamlash zarur. Bu DXSh loyihalari shaffof va adolatli bo'lishini ta'minlaydi, shu bilan birga xususiy sektor uchun aniq ko'rsatmalar va himoyani ta'minlaydi.

Xatarlarni taqsimlash mexanizmlarini joriy etish. Xususiy sheriklar muvaffaqiyatli loyihalarni amalga oshirish uchun rag'batga ega bo'lishini ta'minlash uchun DXSh loyihalari uchun xavflarni taqsimlash mexanizmlari muhim ahamiyatga ega. Ushbu mexanizmlar davlat sektori uchun xavf yukini kamaytirish va xususiy sektorning loyiha muvaffaqiyatida ulushga ega bo'lishini ta'minlash uchun joriy etilishi kerak.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyevning Oliy Majlisga Murojaatnomasi. <http://uza.uz/oz/politics/zbekiston-respublikasiprezidenti-shavkat-mirziyevning-oliyasy>, 28.12.2018
2. Айрапетян М. С. Зарубежный опыт использования государственно-частного партнерства // Государственно-частное партнерство в России: [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.ppp-russia.ru/>
3. analitica/item-1.html.
4. O'zbekiston Respublikasining Qonunchilik palatasi tomonidan 2019-yil 26-aprelda qabul qilingan 2019-yil 3-mayda "Davlat-xususiy sheriklik to'g'risi"dagi qonun. <https://lex.uz/docs/-4329270>
5. Global Infrastructure Hub. URL: <https://www.gihub.org> (Accessed 16.06.2022).
6. Варнавский В. Г. Партнерство государства и частного сектора:
7. формы, проекты, риски / В. Г. Варнавский. – М. : Наука, 2005. – 315 с.
8. Варнавский В. Г. Управление государственно-частными партнерствами за рубежом / В. Г. Варнавский // Вопросы государственного и муниципального управления. – 2012. – № 2. – С. 134–147.
9. Mengnarov A.E "Davlat-xususiy sherikligi tadbirkorligini tashkil etishning uslubiy nazariy asoslari" <https://cyberleninka.ru/article/n/davlat-xususiy-sherikligi-tadbirkorligini-tashkil-etishning-uslubiy-nazariy-asoslari>
10. Global Infrastructure Hub. URL: <https://www.gihub.org> (Accessed 16.06.2022).
11. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_22_3368
12. <https://www.cpppc.org>
13. <https://www.gihub.org/countries/australia>